

НИКОЛАЙ РАЙНОВ
КЪДЕ Е ЩАСТИЕТО
ПОЛСКА ПРИКАЗКА

chitanka.info

Риналд бил каменоделец. Родителите му били умрели, па нямал и близки роднини. Живеел той накрай града, в малка колибка, останала от баща му.

Риналд бил здрав момък, висок, с мургаво лице и гъсти, къдрави коси. Когато бил дете, роднините и съседите му казвали: „Щастлив син... цял е на майка си!“ Но Риналд минал вече тридесетте години, а щастието все още не поглеждало в неговата полутъмна колиба.

Било зима. Работа за каменоделци нямало. Цял ден Риналд се лутал из града, без да намери работа. Тъмнина покрила земята, когато Риналд — уморен, гладен, с тъжно наведена глава — се връщал.

Риналд се отбил от пътя си към речния бряг, дето почвала гъста гора. Набрал сухи клони и се отправил за дома си.

Като стигнал в своята студена колиба, Риналд се заловил да пали огън.

После разперил над огнището мокрото си палто и шапката и се заел да готви. Докато се свари вечерята, той седял на дървеното пън-че край огнището и с тъга поглеждал своята мрачна, опушена колиба.

„Ето, така ще мине цял живот — с въздишка си казвал той, като протегнал към огъня измръзналите си крака. — Ако има работа, добре, ако ли не — гладен ще седиш... А пък има на света щастие, има и честити хора. Ох, да можех поне един ден да поживея щастливо, както живеят някои!“

В тази минута някой почукал тихо на прозореца. Риналд трепнал и се озърнал. Станал, навел се над ниското прозорче и погледнал навън. Там, във вечерната дрезгавина, през снежните парцали, хвърчащи във въздуха, той съзрял някаква сгърбена, дрипава бабичка, подпираща се на патерица. Сторило му се, че бабата с любопитство гледа към прозорчето, като мига с очи.

— Пусни ме да се огрея, добри човече! — прошепнала бабата и пак почукала с костеливата си ръка на прозорчето.

— Влез! — казал Риналд и отворил вратата.

Бабата сложила до краката си патерицата и Трепереща, протегнала към огъня посинелите си от студ ръце с превити на куки пръсти.

— Не ми се виждаш много весел — рекла тя.

— Няма и що да ме развесели, бабичко! — отговорил каменоделецът.

— Защо, приятелю? — запитала тя, като го погледнала и повдигнала гъстите си побелели вежди. — Грижа ли ти тежи?

— Беден съм, беден! — продумал Риналд.

— За днес имаш ли храна? — запитала бабата, като се навела над огъня.

— За днес имам — отвърнал Риналд.

— Утре може да бъдеш по-щастлив!

— По-щастлив! — с тъжна усмивка промълвил Риналд. — Дори и да намеря работа, щастие ли ще бъде това? Нашата работа е такава, че от нея не можеш разбогатя. — Колкото и да работиш, ще изкараш само късче хляб. Като че ли работиш само за това късче хляб, което изядаш, за да се сдобиеш със сили, та да работиш пак от сутрин до вечер... И така цял живот, без радост, без веселба...

Те млъкнали. Бабата поглеждала крадешком отчаяния Риналд. И понякога студена усмивка минавала по нейните сухи устни.

— Ще споделиш ли вечерята си с мене? — запитала след малко бабата.

— Защо да я не споделя? Ще те нагостя, колкото мога — отговорил Риналд.

Вечерята била вече готова. Момъкът дръпнал към огъня малката маса, сложил на нея картофи и сол и като разчупил на две половини последното късче хляб, казал на бабата:

— Яж, бабичко!

Тя изяла едно картофче и откъснала от хляба една-две трохички.

— Яж! — подканвал я домакинът.

— Сита съм! Благодаря.

Когато масата била разтребена, Риналд подтикнал дървата в огнището и огънят весело запламтял. Светла червенина озарила бедната колибка. Бабата си взела патерицата, облегнала се на нея и като се изправила, казала на Риналд:

— Ти ме пусна да се огрея и нахраня... Искам да ти се отплатя... Кажи какво искаш и желанието ти ще бъде изпълнено!

— Каква си ти? Да не си фея? — запитал Риналд и с усмивка погледнал своята грозна гостенка. — Аз зная, че едно време е имало феи, но те са били млади и хубави, явявали се на хората в бляскаво облекло и с вълшебен жезъл в ръка...

— Искаш да кажеш, че аз не приличам на тези феи, защото съм стара, окъсана и вместо жезъл държа дрянова патерица... — прекъснала го бабата. — Отде знаеш? Може би феите са били едно време млади и хубави, а сега са стари и безобразни.

Бабата се усмихнала. Риналд внимателно погледнал сериозното ѝ лице. И изведнъж си припомнил много песни и приказки за добри и зли духове, за вълшебници. Събудила се в него за миг прежната вяра в чудесата, сърцето му силно забило.

— Хайде, кажи ми какво искаш! — повторила бабата, като не снемала поглед от него.

Риналд извикал:

— Искам да бъда щастлив!

— Щастлив! — проговорила бабата. — Всички желаят да бъдат щастливи, но не всички еднакво разбират щастието. Кажи ми, какво желаеш?

Риналд за минута се замислил и се загледал в бягащия по съчките пламък. Догорялото клонче паднало в пламъците и златисти искри захвърчали над огнището. Бабата чакала отговор, като се опирала на патерицата с костеливите си ръце.

В колибата било тихо, толкова тихо, че понякога се чувало леко шумолене на удрящия по прозорците сняг, блъскан от вятъра. И сред тази тишина Риналд заговорил:

— Искам да живея дълго, дълго, сто години или повече, и искам да бъда постоянно здрав и силен...

— Добре! — казала бабата.

— Искам да бъда винаги сит и винаги да имам на разположение най-вкусните ястия и най-хубавите и скъпи вина...

— Така! — одобрила бабата.

— Искам да живея в хубава, голяма, светла къща — като царски дворец — и люде да ми прислужват... Искам да нося скъпи дрехи, каквито носят знатните.

Бабата все кимвала с глава.

— Искам всичко, каквото имат богатите, да имам и аз — продължавал Риналд, като гледал колкото може повече желания да изброи и се страхувал да не би да забрави нещо.

— Искам да няма вече нужда да работя... Да имам много пари — много...

Бабата все одобрявала.

— Искам да се научавам бързо на каквото ми се прище.

— Добре. Друго нещо? — запитала бабата.

— Нека всички тези желания се изпълнят!

— Охо-охо! Дали не са много? — с усмивка казала бабата. — Само едно ми кажи: твоите желания отнасят ли се и до другите? Само за себе си ли говориш и мислиш? Или имаш пред вид и някои други?

— Не, не! Аз говоря само за себе си... Искам само за себе си! — извикал бързо Риналд и се уплашил да не би да го накарат да раздели с някого щастието и с това неговият дял да се намали.

— Ще стане, както искаш — казала бабата. — Сбогом! Когато вратата се хлопнала зад нея, Риналд изведнъж скочил.

Излязъл на улицата и бързо се огледал наляво, надясно, но в снежната буря нищо не забелязал: бабата се била изгубила.

На другия ден Риналд се събудил късно, разтворил очи и дълго не можал да разбере дали се е събудил, или още сънува.

Сторило му се, че лежи на мека постеля, около нея падат широки нагънати малинови завеси. Нима желанията му са изпълнени?...

Сърцето му забило силно. Той дръпнал с трепереща ръка завесата и не можел да повярва на очите си... Такъв разкош, такъв блясък и насън не бил виждал.

Риналд видял пред себе си голяма стая с високи светли прозорци, с хубави мебели. На пода — мек вълнен килим.

А до кревата лежали меки чехли, близо до тях — лъскави чепици. На кадифен стол имало хубави нови дрехи.

Стаята имала две врати: една — надясно, друга — наляво. Риналд обул чехлите, дебнешком, на пръсти тръгнал към дясно и отворил вратата. Пред него се открил обширен мраморен водоем, пълен с чиста прозрачна вода. На меко широко канапе били прострени чаршафи и хавлии от най-тънко платно. На масата сапуни и благоуханни масла. Навсякъде по стените от пода до тавана имало големи огледала... Надясно се виждал самият Риналд, наляво пак Риналд: където и да погледнел, навсякъде огледалата отразявали все Риналд...

Той се изкъпал. Като се сресал пред огледалото, завърнал се в спалнята и дълго обличал богатите модни дрехи: не знаел кое как да облече.

В ъгъла на стаята Риналд съгледал голям, тежък железен сандък. В заключалката стърчел ключ... Той се приближил до сандъка, подигнал капака и извикал от учудване: сандъкът бил пълен с пари — злато и сребро. „Всичко това е мое, мое“ — шепнел той, като заравял ръцете си в парите, едва ли не до лактите; грабел с пълни шъпи, любувал се, като гледал как парите се плъзгат между пръстите му, и слушал звънтежа им, сякаш чува някаква вълшебна музика.

След това Риналд погледнал през лявата врата и видял голяма разкошна трапезария с тъмни рязани дъбови бюфети около стените. Масата била вече наредена...

Прозорците на трапезарията водели към градината; там се виждали дърветата, обки-чени със сняг, сякаш обвити с полупрозрачна тантела... В ъгъла имало голяма камина с часовник и разкошни украшения, в камината горели цели борови цепеници. Риналд се приближил до камината и като каменоделец почнал да разглежда изработката ѝ.

— Голям труд са положили нашите братя-майстори! — говорел си той и разглеждал камината.

Риналд чувствувал силен глад. Той плеснал ръце и полугласно извикал:

— Ей? Кой е тук?

В същия миг вратата тихо се разтворила и някакъв прилично облечен човек влязъл в стаята.

— Какво ще заповядате, господарю? — попитал той, като се поклонил.

Риналд отначало искал просто да каже: „Моля, донесете ми нещо да ям“, но се удържал, седнал до масата на мекото кресло и с важност казал:

— Донесете закуската!

След минута се явили слуги с чинии. Един му подавал ядене, друг му наливал в кристална чаша вино.

Като се наял до насита, Риналд заповядал да раздигнат масата, а сам, горящ от нетърпение да се запознае по-скоро с владенията си, влязъл в следната стая. Той преминавал от стая в стая, като на всяка крачка се учудвал на царския разкош в този грамаден дворец.

Имало тайнствени ъгълчета със зеленина и цветя. От тъмните високо разклонени растения поглеждали мраморни статуи на някакви

герои и богини — всички хубаво изработени. По стените били накичени старовремски картини с хора, изписани по тях, като живи, само че не говорили... Риналд разбирал, че всичко това трябва да е много скъпо...

Най-после той се озовал в коридора, спуснал се по широката стълба, постлана с великолепен килим, с разкошни цъфнали цветя, и казал, че ще отиде да се поразходи. Един слуга го облякъл с кожух, друг му подал шапка, а трети, силен като исполин, разтворил пред него тежката висока врата и почтително запитал как е удобно на негова милост да отиде — пешком или с кола.

Той видял пред входната врата разкошна кола, впрегната с два хубави сиви коня. Той заповядал на коларя да кара по всички хубави улици и площади на града... Неговите стари познати работници и другари-майстори, разбира се, не познавали прежния каменоделец Риналд, а съвсем непознати нему хора, също в разкошни коли, почтително го поздравявали. Риналд се учудвал, но също свалял шапка и се кланял, като се стараел във всичко да подражава на техните обноски.

Към мръкване Риналд се завърнал от разходка. В трапезарията вече светел полилей и вечерята го очаквала. Дълго време вечерял той, а после отишъл в отпочивалнята с меки мобили, полуосветена от синкави лампи, и легнал да си отдъхне... Когато си отпочинал, отишъл в залата, където се явил пред него същият човек, когото за пръв път видял в тази къща, и смирено му проговорил:

— Осмелявам се да ви припомня, господарю, че вече е време да се обличате, ако мислите да отидете на царската музикална вечеринка.

— А... а-а... да! Моля! Донесете облеклото! — казал Риналд с такъв тон, като че ли е обикновена работа за вчерашния каменоделец да ходи на вечеря в двореца на царския син.

И той отишъл на музикалната вечеринка. Възхищавал се от арфата и от песните на певицата, много весело прекарал времето. Той се запознал с много благородници и с техните семейства. С голямо удоволствие всички се запознавали с него... Всеки богат и добре облечен човек тук бил смятан за много учен и добър. А Риналд бил облечен много хубаво, неговото богатство се виждало по блясъка на брилянтите на пръстите и по златната сърма, която блестяла по ръкавите и гърдите му.

Късно след полунощ Риналд се завърнал у дома си. Закусил малко, легнал да спи и спал отлично.

Като се пробудил, той лениво се протягал под меките копринени завивки; ту отново задрямвал, ту отварял очи, като се прозявал, и с блажена усмивка говорел на себе си: „Няма защо да бързам! Не ми трябва работа... Ще полежа още!“ И тъй продължавал да се върти в постелките, като си припомвал онова неотдавнашно време, когато, уморен и гладен, се скитал из града, търсещ работа за късче хляб. Тогава трябвало да става рано.

Желанията му се изпълнили всички, до едно. Поискал да свири на арфа, на другия ден вече свирел прекрасно. Поискал да се научи да танцува, дошъл при него учител по танц и след ден-два Риналд вече знаел всички танци. Поискал да се запознае с тази или онази наука и след няколко дена знаел вече повече от онзи, който учил през целия си живот.

Скоро Риналд се прочул. Навред го приемали сърдечно. В най-знатните къщи хубавите моми били към него мили и любезни. Младежите го обичали като весел събеседник, който допуска в разговора си понякога весели простонародни остроумни шеги. Тези шеги за младежите били нещо ново, което Риналд по стар навик в забрава употребявал в разговора си с тях. Възрастните хора го уважавали заради неговата ученост и се учудвали на обширните му и дълбоки знания. Всички в града го смятали за необикновено богат, дошъл кой знае откъде.

Така изминала половин година от онази снежна зимна нощ, в която бедният каменоделец се превърнал на щастливец... А Риналд забелязал, че в живота му всички дни са еднакви. Късно ставане, закуска, разходка, обед, приятен следобеден отдих — ни сън, ни полузабрава; след това или у тях гости, или той ще отиде, на гости; късно връщане в къщи и — сън... Той знае какво ядене ще има утре, в други ден. Той вече знае за какво ще се разговарят утре, в други ден в обществото и какви остроумия ще слуша. Часовете вървят правилно по реда си; утрото преминава в ден, денят се сменя с вечер, след вечерта настъпва нощ... След пролетта иде лято, след лятото — есен и зима... Колелото на живота се върти еднообразно, нито по-бавно, нито по-бързо. Утре — същото, в други ден — същото, като по правило. Това

страшно еднообразие, без да се гледа на безгрижния живот с целия негов разкош, почнало някак си смътно да тежи на Риналд.

Веднъж, през една пролетна вечер, Риналд дълго се скитал из своя обширен, великолепен замък и си спомнял за своя минал, беден работнишки живот. Грамадните зали в този тих вечерен час му се видели празни и студени.

„Та това ли щло щастието!“ — мислел си Риналд и с учудване гледал наоколо си...

„Пълно щастие ли е то? Няма ли някаква лъжа?“

Неприятност и досада изпълвали душата му...

„При всичкото изобилие, при всички мои доволства, като че ли нещо ми не достига... но що е то?...“ — с тайна тревога се питал той.

„Всичките ми желания се изпълниха... всички до едно! — размишлявал Риналд. — Не съм ли забравил да поискам нещо?“

На другия ден на Риналд хрумнала нова мисъл.

„Аз искам да видя целия божи свят, с всичките му чудеса! Защо стоя на едно място като охлюв в черупка? Ще тръгна да пътувам... Ще видя чужди страни, планини, морета...“

Същия ден той тръгнал да пътува.

Пред Риналд се мяркали весели, засмени хълмове, високи лозя, зелени ливади, обширни полета и тъмни, гъсти гори. Той видял прочути стари градове, дивни храмове, създадени като че ли не от човешка ръка, и великолепни разкошни дворци, за каквито само в приказки се разправя. Видял широки многоводни реки с чудни мостове над тях. Видял посред зелени брегове сини езера — гладки и спокойни като късове от грамадно огледало, разхвърляни тук-таме по земята: денем в тях се оглеждало слънцето, а нощем над бляскавата им повърхнина играели бледните лъчи на месеца и звездите...

Видял грамадни водопади, които се хвърляли със страшна чудовищна сила от стръмнините и увеличавали с буйното си течение цели скали и вековни дървета, с корени изтръгнати от земята. Видял горещи извори, кипящи из планините, видял планини, издишващи огън и пепел...

Но колкото и да странствувал, Риналд най-сетне се завърнал у дома си, на оня къс земя, дето му било съдено да се роди и живее.

Колелото на живота се завъртяло еднообразно както преди. Риналд спял на воля, ядял и пиел сладко, разхождал се, приемал у дома

си гости и сам отивал на гости. И вечно все същото — днес като вчера, утре като днес.

Риналд разбрал, че хората идват не заради него. Той сам съзнавал, че отива при тях само да прекара вечерта. Между тях нямало никаква обща работа, никаква работа, която свързва хората. Риналд видял, че всички тези хора, неговите познайници, са такива щастливци, какъвто е и той, че се събират само за да се не измъчват в самота.

В същото време забелязал, че в това общество всичко се крепи на учтиви обноски, на установени приличия, на приятна лъжа и измама. За искрено съчувствие, за безкористна дружба не може и дума да става.

Неговите прежни, стари познати, неговите другари и приятели от душа се радвали, когато намерят работа, и искрено тъжели, когато не сполучат. Те имали обща работа, имало за какво да говорят един с друг... О, да, и още как! Те разговаряли по цели вечери и се разотивали по домовете си доволни и спокойни, защото изказвали това, което тегне всекиму на сърцето... Те нямали защо да убиват времето: в работа и почивка и без това времето минава бързо и незабелязано...

Един неделен ден Риналд се облякъл по-скромно, тръгнал пеша да наобиколи своите стари, добри познати. Но не станало това, което очаквал: не с отворени ръце посрещнали крайненците щастливеца.

Много от тях не познали предишния каменоделец Риналд, а други, макар че го познали, се отнесли с него подозрително. Неговото внезапно изчезване преди година-две изглеждало странно и смущавало тези прости хора. На техния въпрос, къде се е губил, Риналд, като не можел да им каже цялата истина (никой не би му и повярвал), отговорил:

— Дълго странствувах!

„Защо е странствувал?...“ На този въпрос Риналд отговорил още по-забъркано: „Така се случи, поиска ми се да видя други градове, други страни...“ Слушателите мълчали, гледали го и само подигали рамене.

Не се отзовали на неговата покана старите познати. Като чужд го посрещнали, със студен поглед го изпратили.

При бедните огнища нямало място за него...

Каменоделецът Риналд, който изведнъж изчезнал някъде си, а сега се върнал облечен господарски, съвсем не можел да добие предишното доверие на своите другари. Те от приличие не го попитали

откъде са тези дрехи, откъде са се взели у него пари. Па и сам той не искал да каже как е станал богат.

„А-а? Та ти си разбогатял? Сега ти за наша сметка живееш, господарствуващ?“ — биха му казали старите другари, ако той им кажеше, че е богат. Ако ли почнеше да им обяснява, че всички тези богатства са от вълшебница, то те, разбира се, биха му се изсмели в очите и биха си помислили, че той; Риналд каменоделецът, трябва с някакви нечестни средства да е разбогатял от техния труд.

Но това посещение на старите познати му живо напомнило неговото минало. Скъпи на сърцето му се видели тези ниски, тъмни, мрачни, затънтени улички, където не влиза слънчев лъч и дето в полутъмнината живеят бедността и нещастieto. Риналд започнал често да ги обикаля и отново видял човешко страдание...

„Аз съм здрав, силен, богат — живея в доволство, а около мене само тъги и нещастия...“ — казал Риналд и решил да направи всички щастливи... Но тогава станало нещо, което го наскърбило до отчаяние: оказало се, че щастливецът Риналд е безсилен да се бори с нещастieto на другите.

Щом вземел пари да даде на бедните, те за миг се обръщали в ръцете на талаш. Искал да даде на бедния хляб, хлябът се обръщал на камък. Искал да даде на друг нова дреха, но преди сиромашът да се доближи до нея, тя за миг се разнищвала, разсипвала се като проядена от молци.

„Какво е това? Аз нищо не мога да направя за другите... желанията ми престават да се изпълват... Ах, бабо, бабо!“ — с тъга си говорел той.

Риналд вече заспивал, когато изведнъж му се сторило, че завесата се помръднала и някаква си тъмна, сбръчкана ръка почнала да я разтваря. Риналд трепнал и като се подпрял на лакът, надигнал се от постелята. Когато завесата се разтвори, видял пред себе си познатата дрипава баба.

— Защо се учудваш, че нищо не можеш да направиш за другите? — заговорила тя, като фъфлела с беззъбите си челюсти и се подпирала на патериците си. — Нима забрави желанията си, които изказа преди три години? Всички твои желания се изпълниха. Тогава ти не искаше нищо друго. Помниш зимната снежна вечер — нали? Аз ти дадох време да си помислиш и сама те запитах: „Твоите желания не се ли

отнасят и до други? Само за себе си ли мислиш и говориш, или имаш пред вид и други?“ Ти ми отговори: „Аз говоря само за себе си... Аз желая само за себе си...“ Ти сам определи съдбата си. Не роптай напразно и не ме тревожи!

След тази нощ животът на Риналд станал още по-тежък.

Седнал пред богато наредената трапеза, той без охота предъвквал късчета от вкусните ястията, като си спомнал, че много хора са гладни, нямат дори парче хляб; най-хубавите задморски вина му се виждали кисели като оцет, когато си спомнал за болните, умиращи от жажда, на които няма кой да даде чаша вода, да намокрят изсъхналите си устни.

Обширните великолепни зали на двореца му се стрували досадни, когато се сещал, че много бездомници по света са лишени от покрив и защита в буря и лошо време.

Мъчително минавали дните. Риналд вече не намирал удоволствие в това щастие, което сам избрал.

„Де е щастието?“ — се питал той. Вечните плачове, сълзи и молби за помощ, които се носели отвред, отравяли спокойствието му и не му давали да бъде щастлив. С мислите за своето лично благополучие той бил забравил за своите страдащи ближни; той бил мислил само за себе си и само за себе си искал щастие; сега разбрал, че истинското щастие се заключава в желанието да споделяш, каквото имаш, с другите.

Сега той чувствувал колко тежко е да се живее само за себе си. Той съзнавал че нещастieto на околните го лишава от неговото щастие, не му дава да се ползува от него.

— Да бъда щастлив — не мога... Не, бабо! Не ми даде ти щастие! — прошепнал Риналд.

— Аз изпълних всички твои желания! — чул се в тази минута зад него познатият треперещ глас. — Какво ти трябва още?

Риналд бързо се извърнал.

Бабата с окъсаните дрехи стояла пред него и като се подпирала на патерицата си, с тъжна усмивка го гледала изпод своите побелели вежди.

— Бабо, ти изпълни моите желания, но аз не станах от това щастлив. За щастието е малко това, което поисках... За щастието е нужно още друго... нужно е да се изпълнят други желания... Виждаш, аз се измамих...

— Ти си се измамил? — промълвила бабата, като гледала с усмивка Риналд. — Само ти не си се измамил... Хиляди хора се лъжат, като търсят щастието не там, където може да се намери... Но сега е късно: направеното не може вече да се поправи! За трети и последен път ти се явявам — помни: всяко твое желание, което се отнася лично до тебе, ще се изпълва. А ако ли ти пожелаеш отново да станеш каменоделец, всякога можеш... това зависи от твоята воля...

Риналд видял ясно пред очите си лъжовността на своето щастие.

— Щом не мога да бъда щастлив сам, по-добре да бъда нещастен с всички! — прошепнал той. — По-добре нека бъда пак Риналд каменоделецът... Зная, че ми предстои нужда и бедност, но поне ще мога с нещо да помогна на другите; на душата ми ще бъде по-леко и аз ще бъда по-близко до щастието там, отколкото тука.

На утрото, като се пробудил, Риналд се видял пак в своята колиба.

Той скочил от пейката, облякъл се, праметнал през рамо торбата със сечивата си, взел в ръка големия чук и тръгнал да търси работа...

Изминалите три години му се сторили като някакъв страшен сън...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.